دووركەوتنەوە لە جوغزی شیعر! … ئیسماعیل بابائی

رەخنە:

شیعر وێنەی بێ سەرو بەر نییە، بەهایەك لە ئیستاتیك و مۆسیقاو ئیقاع و واتاو وشەسازیی و هەست و سۆزو خرۆشان و رەوانبێژیی و مەنتیق و دنیابینی و کەرەسەی شیعریی هاوچەرخ لە خۆ دەگرێت، پێویستە بە گیانی مرۆڤبوون لە سەرتاپای گێتیدا دەجوڵێت، بەڵام کاتێك نووسینەکی بە ناو شیعر دەخوێنینەوە وەکو (تەران بە رەنگی پەموو)ی ساڵح سوزەنی مرۆڤ رایەکی جیاوزتر شیعر لە لای دەتەوێ ئاراوە، لە ئاکامدا ئەو پرسیارە لە خۆ دەکەین کە بۆچی شیعر گەشتووەتە ئەو ئاستە نزم و نشێو و کەم بەهایە؟ ئایا لە نەبوونی پسپۆڕو رەخنەگری ئەکادیمی ئەو بوارەدایە یان لە نەبوونی چاوی تیژی خوێنەرانی راستەقینەی شیعردایە؟
من نامەوێت لێرەدا پێناسەی مۆدیرن و پۆست مۆدیرن و پاش پۆستمۆدیرن بکەم، ئەو پیناسانە کۆن بوون و هەندە گوتراونەتەوە، دەمەوێت لێرەدا تیشکێکی رەخنەیی بخەمە سەر ئەو نووسینانەی بەناوی شیعرەوە دەنووسرێن و مێشکی کەسانێکی بێ ئاگا لە شیعریی پڕ دەخانرێت و کەسێکی خاوەن سەلیقەی شیعرییش هەڵناستێت لێکوڵینەوەیەکی وردی بابەتیانە لەسەر ئەو هەموو ژمارە زۆرو بۆرەی شیعر بکات کە رۆژانە دەنووسرێن و بڵێت تکایە ئیتر بەسە مەدەن لە چێشەی ئافراندن و زەوقمان، خۆ ئەو لاف و گەزافانەش هەر لە شوێنی خۆیاندا دەمرن کە دەڵێن : بابە ئەو شیعرانە زۆر گرنگ و نوێگەرن، بەس تۆ لێیان تێناگەیت، ئە باشە خۆ ئێمە مامەڵە لەگەڵ سیحرو تەلیسم و دێو و درنجدا ناکەین تا نەزانین لە چی دەدوێین و چی دەخوێنینەوە، دەقێك لە دال و مەدلول پێکدێت و چەند دەستەواژەیەك لە خۆ دەگرێت، لە کاتی خوێندنەوەی وردا دەپرسین ئایا (تەیما) بابەتێك هەیە لە دەوری بخولێتەوەو لە گوتارەکەیدا مەسیجێك رەوانەی وەرگر بکات؟ یان نا، لە کۆتاییدا هەموو ئەمانە دەگەڕێنەوە سەر ئاستی دەق و خودی دانەرو لێکدانەوەی جیاوازی خوێنەران. لێرەدا پێم باش بوو بە گەیاندنی مەبەستی ئەم نووسینە تیشکی رەخنەیی بخەینە سەر چەند شیعرێك و خاڵە نەرێنییە شیعرییەکان تیایاندا ئاوها دەستنیشان بکەین:

١- وێنەی ناشیعریی رەق تەق و نامەعقول :

بەشێكی سەرەكی شیعر بە كۆن و نوییەوە لە وێنەی شیعریی پێكدێت، ئەویش بریتییە لە دروستكردنی وێنەیەكی تێكەڵ لە فەنتازیاو واقیع، تازەو ناوازەو دڵگیر، شیعر دەڕازینێتەوەو رادەی ئەندێشەكردنی شاعیر وەدیار دەخات، هەر لە ڕێی ئەم وێنانەشەوە شاعیر دەتوانێت گوتاری دەق بەرجەستە بكات، بە رادەیەكی هونەریی دەتوانرێت زۆر لە هونەرەكانی رەوانبێژی تیا بەكاربێت كە زمانی شیعر هونەریتر دەكات؛ وەك خوازە، رەگەزدۆزیی، لێكچواندن..هتد، ئەمە قسەی من نییەو راستیەكی حاشا هەڵنەگرەو ئەوەی شتێك لە ئەلفو بێی شیعر بزانێت فەرامۆشی ناكات، ئێستا ئەگەر ئەم ٣ نموونەیە لە وێنە هەرە شیعرییەكانی ناو دەقی (تۆران بە رەنگی پەموو)ی ساڵح سوزەنی بهێنینەوە خەیاڵمان یەكوسەر دەچێت بۆ بێ هودەیی و وڕێنەی گەنجێكی پەنا پەسێرێك كە هیچ لافوگەزافی شیعریش لێنادات و دنیا پر ناكات لە هاتوهاوار:-

أ- گەمە بە دەنووكی پشیلە دەكاIIII

ب – ئەم حەبە نەگبەتە دەكەمە بەرم

ج- كێ بە شەربەتەوە شەقام ئەچنێ؟

شاعیر ئەوەندە ئازادە لە ڕێزمان لابدات (لە حاڵەتی دەگمەندا) كە خزمەت بە لایەنێكی ئەفراندنی شیعریی بكات، بەڵام لێرەدا دەبینین، لە وێنەی سوریالی و وڕێنەی سەرمەستی زیاتر دەنوكی پشیلە نامانگەیەنێتە هیچ فەزایەكی ئیستاتیكی و سیمانتیكی، یان كردنە بەری حەب لە باتی جلوبەرگ چ خەمڵاندنێك بە هزری وەرگر دەدات، یاخود بۆ نموونە تەی كردنی شەقام بە پێڵاوی دڕاوەوە دەكرا بگونجێنرایە لە جیاتی شەربەت و شەقام چنین، بەڵام ئەم لادانانە لە ماقوڵیەتی ماناو وێنەدا ئیزافەیەك ناخاتە سەر ئەندێشەو وێنەكانی هزری خوێنەر و هێڵێ پەیوەندیش لەگەڵ واقیعدا دەپچڕێت، چونكە هیچ مەرام و نەخشەیەكی لە پشتەوە نییەو لەوە بەدەر نایبینینەوە كە شڵەژانی دەروونی و زیهنی شاعیر هۆكاری سەرهەڵدان و دەربڕینیان بووە، یان وەكو ناڕەزاییەك بۆ رەفزكردنەوەی دنیای واقیع و عەقڵ كە هەمیشە شاعیر وای لێكداوەتەوە دژی ئاواتەكانی ئەو بووە، بێ ئەوەی پرسیاری ئەوە لە خۆ بكات ئەی رۆڵی كارای ئەو چی بووە لە خوقاندنی ئەو كەشەی ئاواتی بۆ دەخوازێ و بە خولگەی راستەقینەی خۆی لێك ئەداتەوەو چی بۆ كردووە؟

بەڵام گەر ببینە سەر ئەو دەستەواژە ناشیعرییانەی شاعیر راستەوخۆ بەكاریهێناونەتەوە و لە ژیانی رۆژانەوە وەریگرتوون، كە هیچ هونەرێكی رەوانبێژی و بەلاغەیان تێدا نابینرێتەوە ئەوا دەگەینە هەمان بەرەنجامی پێشوو و تێدەگەین كە شاعیر زاراوەكانی بە

شێوەیەکی هەڕەمەکی و بێ بیرکردنەوەوبێ بەرنامە تێك ترانجدووەتە نیو ئەو شیعرەوە کە هەر ناونیشانەکە بەس بوو کە لە خیتابە شیعریییەکەی بگەین نەك ٩ کۆپلەی بێزارکارو تەشقەڵە ئامێز بە مر□ق و خوێنەر وەك بەکارهـێنانی دەستەواژەکانی (گوتان خوراد)(کەر)(سەگ)…هتد، چونکە ئەگەر لە باشترین باردا بڵێین ئەو شیعرە مانایەک دەگەیەنێت ئەوا رەنگە لە ناونیشانەکەوە تێبگەین کە لە کێشەیەکی کۆمەڵایەتی دەدوێت کە تۆرانی ژنە بە شێوەیەکی سپی و ئاشتیانە، هەرچەندە وەکو چێشتی مجێور زۆر زاراوەی ناپەیوەندیداری تر بە تیمای سەرەکی شیعرەکەوە لکێنراوەو هێنراوەتە ئاراوە، وەك تێکەڵەکردنی بیرێکی راگوزەری ڕامیاری و شەخسی و دەروونی و کۆمەڵایەتی تاد…
ئەمانەش هەندێک لە دەستەواژە فەرمانیێەکانن کە وەك زاراوەو قسەی رۆژانە بەکارهـێنراونەتەوە و راستەوخۆ ئەمر بە خوێنەر دەکات:

أ / – بەسی کەن لەم مەڵێن.. ئەڵێمە!
-گووتان خوارد!
ب / -ئ□واران… ئ□وارانی چیتە.. کات ٣ ێیە بە سەعاتی سەگ
بۆ نانوویت … میاوە میاو و و…
ج/ بەیانی کە هەڵسام؛
بە زمانی فەلسەفە .. یەک بە یەک وشەکان
ئەکەمە مل "فڕۆید"
بە سینگی مارکسەوە .. راق□ی دەکەم
د/ ئەی تۆ لە چ مەدارێکدا دەخولیتەوە گەمژە کە نە "ئەخۆنی"
و.. نە سەگت دێ بە کەر؟…!…>

لەم ٤ نموونەیەی سەرەوە دەردەکەوێت کە بێزاریی چۆن رادا□ی فشارە دەروونیەکانی نێوەوەی شاعیر زیاد دەکات و رق بە وشەوە دەگرێت و ئاوها بە زمانێکی زبرو رەوان دەینووسێتەوەو بۆ کۆمەڵێك خوێنەر ناوی شیعری لێدەنرێت، ئەگەر چی لە شیعری شەهاب شێخی (بەرەڵلام کە لە خۆت)یشدا هەمان دوو ناو (فرۆیدو مارکس) بەکارهـێنراونەتەوە، سەرەرای زۆر زاراوەی هاوبەشی نێوان ئەم شیعرەو شیعرەکانی تر کە دوایی دێینە سەریان، شەهاب دەڵێ:

فرۆید و کارڵ مارکس بە بی غەریزەو کاپیتاڵ…
یا خانمی تەواوی شێعرەکانی پڵەنگ و پرتەقاڵ…

ئەوجا با بزانین کە مەخابن چۆن زۆربەیی شاعیرەکانی خاوەن ئەم تەرحە کاتێك هەژاریی فەرهـەنگیی روویان تێدەکات دەگەڕێنەوە سەر بابـەتی (خانم وژن و رەگەزی مێ) و بگرە لە زۆر شیعردا زۆر

ناشیعریی تر لە شاعیرێکی کلاسیکی دنیابینیان سنووردار دەکات و بە شێوەیەکی سادەو دووبارە بەکاری دەهێننەوە، ئایا ئەمەش هەر سەرچاوەی غەریزە پەنگخوردووەکانی دەروونن بە پێی راقەی رەخنەی دەروونشیکاریی سیگمۆند فرۆید؟ ئەو پرسیارە بۆ شاعیرو خوێنەرەکان جێ دەهێڵم، ئەگەر چینێك مابـێت بە ناوی خوێنەری راستەقینەی شیعری هاوچەرخی کوردیەوە!

٢- هەڕەمەکی و تێکەڵ کردن و بێ هوودەیی:

گەر ورد بینەوە لە زۆر لەو شیعرانەی ئێستا بە ناوی داهێنان و نوێخوازیەو□ ب□ڵاودەکرینەوەو دووبارە نموونەی چەند شیعرێك لە مال□پ□ی (هاوچەرخ)ەوە وەرگرین، دەبینین کە یەکێتی بابـەت لە شیعرەکاندا نییە و هیچ دەزوویەکی هاوبەش مرواری زاراوەکان پێکەوە کۆ ناکاتەوە، شاعیر زۆر ئازادانە و بێ هیچ پێوەرێك لە زاراوەیەکەوە باز دەدات بۆ زاراوەیەکی ترو بێ ئەوەی لە ناوەڕاستی دەقدا بزانێت لەسەرەتادا چی گوتووەو مەبەستی چی بووە؟ ئایا لەگەڵ یەکدا دێنەوە یان نا، ئایا دووبارەو بێزارکەرن یان نا، ئایا وێنەو دەستەواژەکان تەواوکاری یەکن یان هەستی ساتەوەختی شاعیرن و بەس؟ کە لەکاتی شیعرنووسینەکاندا تێیدا ژیاوە!
جارێکی تر با بنۆڕین کە چۆن ساڵح سوزەنی وشە دژو لێک دوورەکان لێرەدا دەخزێنێتە ناو نووسینەکەیەوەو ناوی شیعری لێ دەنریت، کە خوێنەر لە کۆتایی خوێندنەوەی شیعرەکەدا سەری گێژ دەبێت و وا دەزانێت شاعیر بەم شیعرەی گاڵتەی پێ دەکات و کاتی دەکوژێت؛ بۆمان هەیە بپرسین ئایا چی ئەم وشانەی لێرەدا کۆکردووەتەوە : بەرد-میز/ ئاسمان.. مەسم .. هەسم/ بەفر- قیرەتاو/ سەگ و ئارەق/ چۆلەکە و ئوتۆمبیل/ گەمەو گمەگم/ شیعر، شێر، شیر ، کەر/ شەو و کەریم!/ خوێندن – پشیلە/
هەرواش لە شیعرەکانی تردا دەتوانین چەندان نموونەی ئاوهای ناپەیوەنیدیدار بهـێنینەوە کە لە سەرەوە ئاماژەمان پێیاندان و رەوتی مانا بە لاڕێدا دەبەن وەك چۆن ئیبراهیم ئەحم□د دینیا لە شیعری (کریستاڵه ژیان و خائینه ئاو) بەهەمان شێوە سوودی لە چەند کەسەرەو وشە بینیوە کە خزمەت بە هێزی بونیادی دەقە شیعریەکەی ناکەن وەکو لێکدووریەکانی:

(سیرامیك- ژن – کرسیستاڵ و حاجی لەقلەق- نیشتمان- کامپیوتەر- هەوەس- بەفر- ئەلکهول- چەتر…).
بەڵێ راستە شاعیر لەوپەڕی ئازادیدا پرۆسەی نووسینی شیعر بە ئاکام دەگەیەنێت و وشەکان هەڵد□ بژێرێت، بەڵام ئەمەش بەرەنجامی نەرێنی

دەبێت لەسەر دەقەکە کاتێک خوێنەر لەقی و ناتەبایی لە نێوان وێنەو مەدلولی دالە بەکارهاتووەکاندا دەبینێتەوە، بۆیە دەتوانین زۆرجار چەنــدان مانــاو بــابەتی جۆراوجۆر لە شیعرێکــدا بــبینینەوە کە هەریەکەیان بەسەرە قەڵەمێک ئاماژەی پێکراوەو شاعیر نەیتوانیوە ڕووگەو جێگەیەک بدۆزێتەوە کە هەموویــان بەیەک ئاراســتەدا بخــاتە خزمەت گوتاری دەق و شێوازی داهێنانی شیعرییەوە، ئەمەش بەرەنجامی نائــارامی و شلەقــی نــاخی دانەرو تەنــانەت بێهــودەیی لە ئاســۆی تێڕوانیندا لێکدەدرێتەوە، بۆیە لە کۆتاییشدا خوێنەر دوور لە چێشەی ئەدەبــی خۆی لە بەردەم ڕێگــایەکی داخـــراودا دەبینێتەوەو ئەوەی چاوەڕوانی نەدەکرد لە شیعر دەتە ڕێی و ئەمەش نابێتە هاندەرێکی باش تاکو خوێنەران بەرەو پیریی ئەو دەقانە بڕۆن، بە تایبەتیش کاتێك خوێنەر هەست بە جۆرێك لە گاڵتەپێکردن بکات یان بێ سەلیقەیی و ناشیعریی شاعیر لە ریزکردنی ئەو وشە لێکنزیکانەدا ببینێتەوە کە خاوەنی هەمان ڕیتم و ئیقاعن، ئیتر گەر لێکنزیکییەکیش نەبێت لە نێوانیاندا لە مانادا لای گرنگ نەبێت وەك:

بە مەنتیق؛ بیق ق ق.. بیق ق ق… مەنوون
بە هەرچی ناڵێن… ئەوارە دیق دیق ق ق.. نیوەڕۆ فیق فیق ق ق…(
تەران بە ڕەنگی پەموو)
پڵەنگ و پرتەقاڵ…
قرم و قاڵ…
گرم و گاڵ….
ئەسب و باڵ….
ترش و تاڵ…(ب[illegible]ام که له خەت! شەهاب شێخی)

٣- لەکاڵەتی:

بە حــوکمی ئەوەی ئەم شیعــرانە بنەمــایەکی ســەرەکی و ڕەســەنەکانی شیعریان نییە و زیاتر کاریان لەسەر وشەسازی و گەمەکانی کردووە لە زمانێکــدا کە پێــی نووســراوەو ئەو نووســراوەش هیــچ خــزمەت بە بەرەوپێشبردنی ئەو زمانە ناکات، بۆیە بە هیچ شێوەیەك شانسی ئەوە بە خۆوە نابینن کە بواری وەرگێڕانیان هەبێت بۆ سەر هیچ زمانێکی تر، چونکە لە زمانەکانی تردا وشەو ماناکان بە جۆرێکی تری فۆنەتیك و سینتاکســن و ئەگەر وەریشبگێڕدرێــن ئەوا هیــچ مانــایەك نــادەن بەدەستەوەو تەنانەت گەر وەرگێڕیش هەوڵ بدات دەسکاریان بکات تا بیانگونجێنێت و بەشیعریان بکات هەر لە چوارچێوەی تێکستێکی ماقوڵ و جــوان و بایەخداری شیعریــدا جییــان نــابێتەوە، خۆ داهێنــان لە شیعردا ئاڵۆسکاندن و دروستکردنی گرێ و گۆڵ و ڕیزکردنی وشەی سەیرو

سەمەرە نییە بەو بیانوەی ئەوە کێشەی خوێنەرانە کە لێی تێناگەن نەکو شیعرەکە، ئەمە لە کاتێکدایە و دڵنیام گەر راپرسییەك بکرێت و ڕای زۆرینەی خوێنەران وەربگیرێت کە لەو بڕوایەدام هەموویان ئەم رایەیان دەبێت کە من لێرەدا ئاماژەم پێداوە. بۆ نموونە نازانم چ وەرگێڕێك دەتوانێت ئەم مانایانە لە زمانی دووهەمدا بگەیەنێت کە لەم دێڕانەدا هاتوون و ناوی شیعریشیان لێبنێت بەوەی کۆڵەکە سەرەکییەکانی شیعریان تێدا ببینرێتەوە:

“ئەو” خراپترە لە کەر کە پشیلەی بە ..و

بە هەرچی ناڵێن… ئێوارە دیق ق ق.. نیوەڕۆ فیق فیق ق…

شەو نااال… ناخەوە بە شەق

ئەی تۆ لە چ مەدارێکدا دەخولیتەوە گەمژە کە نە “ئەخەنی”

و.. نە سەگت دە بە کەر؟…!…>

بە؟” فەلسەفەیە یان تە؟ “خە” درە دەکا … یان نە؟

پارەکانتان هەڵواسن ن ن.. کە دە.. بە بەنەوە عەترە …

بە جادەدا دەفڕێ ە ە… بە ناخەوە بە شەق و ..

ئیواران فیق ق .. فیق ق ق… شەوانە دیق ق.. دیق ق ق..

کە بە شەربەتەوە شەقام ئەچنە؟

یان.. بە دەعبایەکەوە ئەماسە… بە هەراو؟ (تەران بە رەنگی پەموو-
ساڵح سوزەنی)

نەك هەر ئەمە بەڵکو لە زۆر کۆڵچەری تردا ئەو شیعرانە بە هیچ جۆرێك بواری بڵاوکردنەوەیان نییە کە تەوهین بە خوێنەر دەکەن وەك ئەوەی شاعیر دەڵێت:

پیاو گوو بخوا باشترە لە ن ژ

ئەو هەرچەندە ژنی پێچەوانە کردووەتەوە، بەڵام ئەم هەڵگەرانەوەیە لە زمانەکانی تردا ئاوها نایەتەوە.

٤- جوینەوەی کەرەسەی شیعریی یەکدی:

دیقەت بدەن لەو سێ و چوار شیعرەی (هاوچەرخ) بڵاوی کردووەتەوە ئەو زاراوە هاوبەشانە چین کە زۆربەیان بەکاریان هێناوەتەوە، ئەوجا دەگەینە ئەو ڕاستییەی کە ئەم نەوەیە هاوشێوەییەکی زۆر هەیە لە نێوانیاندا نەك بەس لە شێوازو فۆڕمدا کە هیچ بەهایەکی هونەرییان بە هەند وەرنەگرتووەو چێشەی ئەدەبی تیا نییە و رامان و ساکانمان لا ناخولقێنن، بەڵکو تەنانەت لە زاراوەسازیی و زمانیشدا هەمان خاڵی هاوبەش بەرچاو دەکەوێتەوە، جا ئایا ئەوە چ ناوەکی جیاوازی لێ دەنرێت؟ رەنگە ئەگەر ناوی شاعیرەکان لەسەر شیعرەکان لابەرین هیچ کام لە شیعرەکان نەناسینەوە کە هی کام شاعیرەو مۆرکی شەخسی کامیانی بەسەرەوە، ئەمەش خاڵێکی نەرێنی کەشف دەکات کە نەبوونی دنیابینی و شێوازی تایبەتی خودی شاعیرە کە وەکو ناسنامەی شیعریی

دەيناسێنێت بە خوێنەران. خۆ راستە كەس خاوەنى وشە نييە، بەڵام دووبـــارەكردنەوەو بينينەوەى چەنـــد وشەيەك لە زۆر شيعـــردا ئەو گومانەمان بۆ دروست دەكات كە شاعيرەكان كەوتبێتنە ژێر كاريگەريى يەكترەوە، جا گەر شيعر لەم خاڵە بەدەر بوو ئەوجا دەتوانين پێى بڵێين دەقێكى زيندوو و رەسەن كە هەڵقولاوى ناخى ئەفرێنەرو جوداى شاعيرەكەيە، لێرەدا بەس وەك نموونە با چەند زاراوەيەكى هاوبەش بهێنينەوە كە زۆرجـــار وەكـــو وشەى ســـەرەكى لە شيعرەكانـــدا بەكاريانهێناوەو جارانێكيش بە كۆلكەى هاوبەشى نێوان ئەو شيعرانەش لە قەڵەم دەدرێن:

أ- ژن، خانم (رەگەزى مێ):

- ساڵح:

  با دێ و ئەڵێن ئەو باشترە لە ژن!
  يان ژن دێ و ئەم باى دێ ێ ێ.

- شەهاب شێخى:

  تاڵە ئەم تاڵى قژتە ژنەكە
  داكەوە خانم…
  يان وەكو فارس دەڵێ دابەزە خانم پێكەوە برۆين..

- ئەنوەر عەباسى (هەرەس):

  من بير دەكەمەوە:
  چەن زراڤە بەژنى تۆ
  چەن خۆشە قورسايى جەستەت
  كاتێك بە فەراشينى ژوورەكەدا بەرەو من رادەخوشێى

- قادر نيازى:

  گولـــ□، ژنێكە لە تەنيايى دەترسێ!
  پاييز بە ژنێكەوە جێ ماوە
  من بە هەموو پاڕكەكانى ژن ـــ زەهرەمار ـــ

- ئيبراهيم ئەحمەدينيا:

  ژنێ رژايه سافبوونى سراميک

ب- خۆر (رۆژ)، جگەرە:

*شەهاب شێخى :

بير لە جگرە كێشانى خۆر دەكاتەوە ،
جارێ خەريكى جگەرە كێشانم…
بەر لە وەى ببێت بە ناوەندى مەنزومەى خۆرەتاوى…

- ساڵح:

  بادە بادەيەتى لە جگەرەداااا…
  ئەڵێن بە مشت .. جاو ئەكاتە بەر رۆژ.. هەتا كوو تيشكێک

بمێنێ

- ئەنوەر عەباسی (هەرەس):

خۆر، چاڵەکێ لەسەر پێستی ترسنۆکت

خۆر فیشەکەکێ لەسەر پێستی هیوا بڕاوی کۆون

لەسەر پێستی ئەرخەیانت لە ئاسۆتدا، خۆر

- قادر نیازی:

ڕۆمانتیکم و بێ جەهەننەم ــــ دادەبارێم بە سەر خۆر دا

ڕۆژێک بکەشێوە لە چاوت دا هەڵات بێ…

ج- نیشتمان:

- شەهاب شێخی :

یان بێ نیشتمانێکی هەزار نیشتمان…

پر لە تامی نیشتمان و عەشقە بێ فەرە چەیە کانیان…

- قادر نیازی:

ئێستا نیشتمان لە کۆڵان دا پێخواس پیاسە دەکا

نیشتمان تاوانە کە تۆ نەتویست کڕاوت بم

نیشتمان ڕەشنووسی وڵاتەکێ لە مەدرەسەدا جێما

دەکرێ بە ئەوەی مردن خۆی لە نیشتمانەکان نەسوێ، نوقتە

سەرخەت :

نیشتمان درەختەکێ لە دەست

گوللەی ژنەکێ حەز بە تەنیایی دەکا… وەکوو نیشتمان بێ کڵاو

- ئیبراهیم ئەحمەدینیا:

پڕ له سروودی نیشتمانی و وێنەی سێکسی

با بچمه نیشتمانی سه‌نگه‌ر

د- ئێوارە، شەو:

*ساڵح:

شەو ناااا… ناخەوێ بێ شەق

باشە چ ڕەنگە دەنگەکیەتی ئەم شەوەیە بێ شەو

ئیواران فیق ق .. فیق ق… شەوانە دیق ق.. دیق ق

ئێواران دیقی چی؟

-گاڵتەم دێ … بە شەو

ئیواران بێ دەنگە؛

شەو هەیە ئەوێیە؟

ئێواران… ئێوارانی چیتە

ئەوەن شەوانە ئارەق دەکاتە بەر

- ئەنوەر:

کەی بوو دواجار، بسکی ئێوارەم گرتبوو؟

کەی بوو دواجار، بەژنی ئێوارە هەڵیخڕاندم؟

خۆشە قورسایی جەستەی شەو.
ترسناکە قورسایی جەستەی شەو
خوێناوییە روخساری ئێوارە.
کە بسکی ئێوارە نەگرم چیبکەم؟
کە بەژنی ئێوارە هەڵمنخەڵنە

- ئیبراهیم ئەحمەدینیا:

شایەتیمانم بە شانی لەرزۆکی تاریکی
لە کۆتاییدا:
لە دوماهیدا دەگەینە ئەو راستییەی کە رێزمانی کوردی بە هەوڵی تێکشکاندنی شاعیران لەخشتە نابرێت و لەسەر یاسای خۆی جێ لەق نابێت، ئەمە لە کاتێکدایە ئەو گۆڕانکاریە سینتاکسی و فۆنەتیکیانە هیچ خزمەتێك بە بواری داهێنان و جیاوازبوونی شیعریی ناکات، چونکە خۆی لە خۆیدا جیاوازبوون دوو جۆریی هەیە؛ یەکیان ئەرێنییە کە ئەمەش زۆر دەگمەنە لە نەوەیەکدا شاعیرێک ببینیەوە ئەفراندنێکی ناوازە بکات کە شوێن پەنجەی بە نەوەکانی داهاتوو دیار بێت و پاش مردنی شاعیرەکەش شیعرەکان هەر بە زیندوویی دەمێننەوە، وەك ئەو شاعیرە کوردو جیهانیانەی بە ئەرێنی جیاوازبوونی خۆیان لە دنیای شیعردا سەلماند، بەڵام جۆرەکەی تر کە جیاوازبوونی نەرێنییەو لە ئاکام خۆمژیکردنیاندا ماندووبوونیان هیچی لی سەوز نابێت و پاش مردنی شاعیرەکەش شیعرەکان هیچ دیبەیتێك ناخولقێنن و سەدایان زوو دادەمرکێتەوە، لەم جۆرەش زۆر شاعیر هەن و تەنانەت هەموو ئەوانەی شیعر دەنووسن دەتوانن بە کاری هەڵگەڕانەوەو قرتاندن و لەقکردنی زمان هەستن و بە جیاوازنووس لەقەڵەم بدرێن، بەڵام ناکریت بە ئەفرێنەر ناوبنرێن.
زۆرێک لەو شیعرانەی لە ژێر ناوی نوێخوازیدا دەنووسرێن هەکەی بە گرێ و کەبتە جۆراوجۆرەکان دەگێڕێتەوە کە وشەکان وەك شفرەیەك بەکاردەهێنرێن و رۆڵی ئامێری (بێ تەل) دەبینێت لە نێوان نێرەرو وەرگردا، بەس کێشەکە لێرەدا سەرهەڵدەدات کە لە زۆرباردا بەس شاعیرەکە لە شفرە بە کارهاتووەکان بگات.
کەواتە با لەوەوە دەست پێ بکەین کە ئەفرێنەرە پێشووەکان بە ئەمەیان جێهێشتووە، ئایا دەتوانین شتێکی زیادە بخەینەسەر داهێنانەکانیان تا جوانترو کاریگەرترین یان نەخێر تەنیا لە جوغزێکی داخراودا دەخولێینەوەو هەر بە خۆمان دەنووسین، کەلەم بارەشدا من وای دەبینم شیعر نووسین رۆڵی چارەسەرێکی

رەوانی دەبینێت بۆ شاعیرو هیچی تر. ئەمە لە کاتێکدایە ئەو شیعرانە هیچ خزمەت بە سەلیقەو چەشەی ئەدەبی خوێنەر نەکەن و لە کاتی بەرکەوتنی خوێنەر بەو شیعرانە وا نەزانێت شیعرە لە دەرگای دەروون و هزرو گیانی دەدات، هەست و نەستی ناخەمڵێنێت بە تەلیسمی ناوازەیی کۆپلەو زاوەوەو وێنەو ئیقاعەکانی ناوی.

تێبینی/
نموونەی شیعرەکان لە ماڵپەڕی (هاوچەرخ) وەرگیراوە، هەر یەك لە ساڵح سوزەنی: تۆران بە رەنگی پەموو/ بەڕەڵام که له خۆت!: شەهاب شێخی/ ئەنوەر عەباسی (هەرەس): لە ئاسۆتدا / ئیبراهیم ئەحمەدینیا: کریستاڵه ژیان و خائینه ئاو/ قادر نیازی: گوللە، ژنێکە لە تەنیایی دەترسێ!